

1. Allmänt

1.4 Terminologi

Upprättad: 2009-03-01

Gäller från: 2009-03-01

Allmänna termer

ADB-nummer: Identifikation av ett enskilt försök. Varje enskilt försök ska ha ett unikt nummer. Numret kan innehålla både siffror och bokstäver och bör börja med en kod som utvisar vilken undersökningsledare/planeringsavdelning som ansvarar för försöket

Analys: Bestämning av egenskaper hos prov, t.ex. artbestämning, fysikaliska och kemiska egenskaper.

Analyslista (provlista): Protokoll med nödvändiga uppgifter om provhantering och analys.

Anläggningsår: Det årtal (fyra siffror) då ett fältförsök har påbörjats och blivit placerat på en försöksplats.

Arkiv: Låsbart utrymme motståndskraftigt för brand.

Avdelningskod: Två siffror eller bokstäver som används för att identifiera den undersökningsledare/planeringsavdelning som ansvarar för en försöksserie. Avdelningskoden ingår vanligen i såväl ADB-nummer som planbeteckning.

Behandling: Se Försöksled

Behandlingsfaktorer: De olika påverkande faktorer som ska studeras i en undersökning, t.ex. olika substanser, sorter eller gödslingsnivåer.

Behandlingsnivå: Värde eller klass av en behandlingsfaktor.

Bestämning: Fastställande av värde på försöksvariabel genom allmän bedömning, gradering, räkning, mätning, vägning eller på annat sätt.

Block: Kallas också samruta och utgörs av varje utlagd uppsättning av försöksled.

Bruttoparcell: Hela ytan på parcellen (rutan) när försöket läggs ut.

Distriktsförsök: Undersökning beställd av institution/avdelning/enhet eller enskild forskare vid SLU och där undersökningen är begränsad till ett givet försöksdistrikt. Beteckningen används numera endast undantagsvis.

Egenkontroll: Enkel kalibrering av t.ex. vågar mot känd referensvikt. Resultatet noteras i anteckningsbok i anslutning till utrustningen.

Enfaktoriellt försök: Försök med endast en studerad behandlingsfaktor.

Enskilt försök: Härmed avses ett försök på en plats ett enskilt skördeår. Det enskilda försöket är unikt identifierat med ett adb-nummer.

Ettårigt fältförsök: Fältförsök som pågår en växtodlingssäsong.

Flerfaktoriellt försök: Försök med mer än en studerad behandlingsfaktor, t.ex. 2-faktoriella eller 3-faktoriella försök. Faktorerna kan kombineras fritt i resp. parcell (randomiserade blockförsök) eller läggs ut på storruta resp. smårutor (s.k. split plot-försök).

Fältförsök: Undersökning i fält, antingen enskilt eller fler ingående i en försöksserie utlagda på en eller flera försöksplatser.

Fältkort: Skriftligt protokoll ingående i försöksplanen. Det sammanfattar de moment som ska genomföras i försöket.

Försöksanordning är ett brett begrepp som kan innefatta planeringsavdelning, försöksanläggning, laboratorium, försöksfält o.d. Begreppet kan avse personer, fastigheter, anläggningar eller operativa enheter som är nödvändiga för genomförandet av fältförsök.

Försöksanläggning: Försöksstation, laboratorium eller annan arbetsplats där försöksarbete utförs enligt gällande försöksplan.

Försöksarbete: Arbete utfört enligt försöksplan, t.ex. försöksutläggning, skötsel och bestämningar.

Försöksbehandling: Genomförande av en åtgärd som ingår i ett försöksled.

Försöksbeställare avser person eller organisation (motsv.) som beställer och finansierar genomförandet av en undersökning. I allmänhet är försöksbeställare liktydigt med undersökningsledare/planeringsavdelning även om det beträffande t.ex. provningsverksamhet i regel ytterst är företag som beställer och finansierar hela eller delar av undersökningen.

Försöksled (behandling): En behandlingsfaktor eller kombination av behandlingsfaktorer som studeras i undersökningen i enlighet med försöksplanen. Observera att behandling (efter engelska *treatment*) används synonymt till försöksled men att det också används i betydelsen odlingsåtgärd, t.ex. besprutning.

Försökslokal: Se Försöksplats

Försöksnummer: Identifikation av ett fältförsök på en given försöksplats. Normalt anges detta med länsbokstav, löpande nummer och försökets anläggningsår.

Försökspatrull: Arbetslag hos en försöksutförare som utför försöksarbete

Försöksplan (undersökningsplan) avser ett dokument som definierar hela försöksserien från planering av undersökningen fram till färdig rapport.

Försöksplats (Försökslokal): Plats där ett enskilt fältförsök är placerat. Försöksplatsen identifieras av försöksnumret.

Försöksserie (undersökning) avser forskningsprojekt som under en specificerad eller rullande tidsperiod genomförs och avrapporteras enligt fastställd försöksplan. En försöksserie kan omfatta ett eller flera enskilda fältförsök med samma försöksplan.

Försöksstation: Försöksanläggning som lägger ut och sköter försök. Vid en station kan en eller flera försökspatruller arbeta.

Försökstyp: Slag av försöksserie beroende på vem/vilken som är försöksbeställare. Vanligt förekommande beteckningar är riksförsök (R) och länsförsök (L).

Försöksutförare: Försöksanläggning där utföransvariga och annan försökspersonal är stationerade.

Försöksutläggning: Placering/anläggning av fältförsök på en försöksplats

Försöksutrustning: Maskiner, mätinstrument och annan utrustning som används för försöksbehandlingar och försöksbestämningar.

Försöksvariabel: Egenskap som ska bestämmas enligt undersökningsplanen, för olika parceller/rutor (rutvis bestämning) eller försöksled (ledvis bestämning).

Gradering: Subjektiv bedömning av en försöksvariabel

Internrevision: Löpande internt arbete omfattande minst en årlig total genomgång av hur den egna planeringsavdelningen eller försöksanläggningen arbetar.

Kontroll (kontrollerad) avser ett väl definierat försöksled mot vilken jämförelser sker. En kontroll kan vara ett försöksled utan behandling, t.ex. obehandlat i ett växtskyddsförsök och ogödslat i ett gödslingsförsök eller ett mätarled, t.ex. förutbestämda sorter i sortförsök och ett förutbestämt preparat och dos i ett växtskyddsförsök (se även mätare)

Liggare: Journal där olika moment i verksamheten på en försöksanläggning diarieförs.

Ledvis värde: Fastställande av medelvärde av en försöksvariabel för ett visst försöksled.

Långliggande fältförsök: Fältförsök som normalt kvarligg minst ett växtföljdsomlopp.

Länsförsök: Undersökning som normalt är beställd av regionala försöksorganisationer eller enskilda hushållningssällskap.

Meritlista: Förteckning över kvalifikationer för försökspersonal. Ska även innehålla uppgift om personalens signaturer.

Mätare (mätarled): Försöksled med särskild behandling som fungerar som kontroll eller referens till övriga försöksled, t.ex. förutbestämda sorter i sortförsök och ett förutbestämt preparat och dos i ett växtskydds-försök

Nettoparcell: Ytan på den del av parcellen (rutan) som skördas efter avgränsning av bruttoparcellen.

Packlista: Förteckning som bifogas testämnen eller prover som anger totalt antal sända kollin samt resp. pakets innehåll.

Parcell, försöksparcell: En avgränsad och definierad markyta som i en eller flera upprepningar får samma försöksbehandling i ett fältförsök. Ofta används även begreppet ruta eller försöksruta.

Parti eller sats avser en specificerad kvantitet av ett testämne som framställts, behandlats och hanterats så att kvantiteten kan anses ha enhetliga egenskaper inom hela partiet.

Planeringsavdelning är den organisatoriska enhet där undersökningsledare arbetar.

Plannummer: Identifikation av försöksserie, vanligen bestående av försökstyp (t.ex. R, L) direkt följd av avdelningskod och löpande nummer.

PM: En beskrivning av försöksplanen och försöksarbetets genomförande.

Prov avser allt material som tagits från försöket för undersökning, analys eller lagring. Ett prov kan bestå av flera delprov

Provetikett: Dokumentation som fästs på prover för att unikt identifiera dem

Referens (referensled): Se Kontroll och Mätare.

Riksförsök: Undersökning beställd av institution/avdelning/enhet eller enskild forskare vid SLU.

Ruta (försöksruta): Se Parcell

Rutvis värde: Fastställande av ett värde för försöksvariabel i var och en av försökets parceller/rutor.

Rådata innefattar alla originalhandlingar eller signerade kopior som krävs för att rekonstruera och utvärdera försöksserien. Rådata är all information om de enskilda försöken som ska inhämtas enligt försöksplanen. Rådata kan registreras på dator eller manuellt och kan också innefatta fotografier, mikrofilm, datorutskrift, magnetband inkl. dikterade observationer och inspelade data från automatiska mätutrustningar. Protokoll ska skrivas med beständig skrift. En exakt kopia kan ersätta rådata. Eventuella kopior ska vara fullt läsbara. T.ex. kan olika färg behöva noteras på en svart/vit kopia.

Skördeår: Det år (fyra siffror) som fältförsöket skördas eller på annat sätt avslutas och rådata rapporteras av försöksutföraren.

Testämnen och testmaterial avser allt som ingår i olika försöksled i en försöksserie

Undersökning: Se Försöksserie.

Undersökningsledare är den som har huvudansvaret för genomförandet av en undersökning och ansvarar för planering och rapportering av fältförsök. I regel delegerar undersökningsledaren utföransvaret till försöksutförare, laboratorier o.d.

Undersökningsplan: Se Försöksplan.

Utföransvarig är den som på uppdrag av undersökningsledaren ansvarar för utförandet av ett fältförsök.

Årsrapport: Fullständig rapportering av alla rådata från försöksutförare till undersökningsledaren. Rapporten insändes i och med att försökets alla moment är avslutade för skördeåret. Det kompletta originalfältkortet (som ingår i rådata) återsändes med årsrapporten.